

گفت‌وگوی صبا با کورورش سلیمانی بازیگر و کارگردان:

فقدان بیضایی بزرگ؛ صرفاً فقدان یک نام نیست

معصومه دهقان
گفت‌وگو

کوروش سلیمانی، بازیگر و کارگردان، با مرور حضور بهرام بیضایی در تئاتر و سینمای ایران می‌گوید: استاد بیضایی نه تنها یک هنرمند بزرگ، بلکه تاریخدان، روشنفکر و اسطوره‌شناس بود که شیوه نگاه و خلق آثارش برای همیشه مرجع ما خواهد بود. از دست دادن او فقط از دست دادن یک نام نیست؛ فقدان یک شیوه زیست و اندیشیدن است که باید برای نسل‌های بعدی حفظ شود.

تنهایی در جهان بیضایی انتخاب بود یا اجبار؟
تنهایی هیچ‌وقت انتخاب نیست. گاهی اوقات عدم فهمیده شدن توسط جمع باعث می‌شود که انسان به تنهایی پناه ببرد. متأسفانه این در مورد استاد بیضایی هم صدق می‌کند. حتی در دوره‌هایی که باید در دانشگاه تدریس می‌کردند، محروم شدند و دانشجویان از حضور ایشان بهره‌مند نشدند. رفتن ایشان به خارج هم انتخاب نبود، بلکه از سر اجبار بود. این یک درس بزرگ است. قدر بزرگانمان را بدانیم و زمینه درست و لازم برای فعالیت آنها را فراهم کنیم.

وظیفه ما اکنون نسبت به آثار و شیوه زیست استاد بیضایی چیست؟
ما وظیفه داریم نه فقط آثار ایشان، بلکه شیوه زیست و خلق آثار هنری ایشان را فراموش نکنیم. حتی باید به شکل جدی آموزش داده شود و تحقیق شود که چگونه آثار استاد بیضایی خلق شده‌اند تا اهمیت آنها هرگز فراموش نشود.

بزرگترین بدهی تئاتر و هنر ما به استاد بیضایی چیست؟
استاد هیچ‌وقت طلبکار نبود، اما بدهی بر عهده ماست که صرفاً تسلیت نگوییم. اگر واقعاً ایشان را دوست داریم، باید نگاه کنیم که چگونه از جوانی فعالیت کردند و تا ماه‌های آخر دست از تلاش برنداشتند. عشق به ایران و سرزمین‌شان، خردمندی و اثرگذاری در آثارشان، چیزی است که ما باید قدرش را بدانیم و از آن بهره ببریم.

صحبت پایانی
این فقدان بزرگ را به اهالی فرهنگ، هنر، سینما و تئاتر ایران تسلیت عرض می‌کنم، و همچنین به خانواده گرامی ایشان و همسر محترمشان، خانم شمسیایی. امیدوارم ما از فرصت سوگواری و تسلیت، به جایگاه و اهمیت آثار استاد بیضایی برای جوانان و فعالان هنر توجه کنیم و درس بیاموزیم؛ چه از لحاظ تکنیکی و چه از لحاظ محتوایی، تا بتوانیم آثاری اثرگذار، زیبا، عمیق و ایرانی خلق کنیم.

با رفتن استاد بیضایی، تئاتر ایران چه چیزی را از دست داد؟ یک نام یا یک شیوه اندیشیدن؟
استاد بهرام بیضایی یکی از تأثیرگذارترین چهره‌های فرهنگی و ادبی کشور ما، شاید در ۱۰۰ سال اخیر بودند که نباید محدود به تئاتر بشوند. ایشان اسطوره‌شناس، ادیب، تاریخدان و روشنفکری بودند که در زمینه تئاتر و سینما هم به شکل جدی فعالیت کردند و ما از حضورشان بهره‌مند شدیم. از دست دادن ایشان تنها از دست دادن یک نام نیست؛ از دست دادن بزرگی است که در سال‌های فعالیت خود بی‌وقفه کار کرد، علیرغم همه دشواری‌ها و محدودیت‌هایی که بر سر راه هنر و هنرمند وجود داشت.

شیوه کار ایشان چگونه بود؟
ایشان نمایشنامه‌های بسیاری نوشتند و فیلم‌های بسیاری ساختند که هر کدام علاوه بر جنبه ارزشمند هنری، شیوه کار و پرداختن به هنر را هم نشان می‌دهد. آن شیوه چیزی نیست جز اینکه اگر می‌خواهیم کار هنری کنیم، ابتدا باید جامعه خود را بشناسیم، نیازهای ذهنی، فکری و اندیشه‌ای مردم را بفهمیم و آثارمان را به گونه‌ای خلق کنیم که با طرح داستان‌ها و نمایشنامه‌ها و فیلم‌ها بتواند مردم را در مواجهه با مسائل مختلف همراه کند. حتی اگر این آثار در دوران‌های تاریخی مختلف نوشته شده باشند، همچنان اثرگذارند و می‌توانیم تصویری از امروز خودمان را در لایه‌ی متن و فریم‌های فیلم‌های ایشان ببینیم و بیاموزیم. بنابراین وظیفه داریم که شیوه نگاه متعالی ایشان به هنر را فراموش نکنیم و جوان‌ها و فعالان عرصه هنر از چگونگی حضور هنرمندانه ایشان در فضای فرهنگی ایران پیروی کنند و آن را سرمشق خود قرار دهند.

بیضایی با کارگردان چه می‌کند؟ آزادی می‌دهد یا مسئولیت سنگین تری تحمیل می‌کند؟
هر نمایشنامه‌نویس طبیعتاً چیزی را مد نظر دارد که دوست دارد روی صحنه بیاید و کارگردان آن را اجرا کند. خاطر هست در دوران دانشجویی اجرای «سلطان مار» را در دو سالن اجرا می‌شد، و وقتی از استاد پرسیدم کدام شیوه اجرایی را ایستندید، با طنز خاص خودشان با احترام به آن اجراها گفتند: «سلطان مار خودم». هر نویسنده و نمایشنامه‌نویس علاقه دارد که کارش به همان شکل اجرا شود که در ذهنش تصویر کرده، اما استاد بیضایی کارگردان بزرگی هم بودند و این موضوع را تشدید می‌کرد. با این حال، هر کارگردان حق دارد یک خوانش مجدد داشته باشد و با وفاداری به اصل متن و دیالوگ‌ها، نمایشی پیرامون متن بسازد و نکات دیگری هم به اجرا اضافه کند. آثار استاد بیضایی این ویژگی را دارند که هر کارگردانی با نگاه خودش می‌تواند به سراغشان برود، اما با وفاداری و نه با به هم ریختن شاکله کلی.

چرا متن‌های بیضایی حتی وقتی از اسطوره و تاریخ حرف می‌زنند همچنان معاصر به نظر می‌رسند؟
هنرمندی که آگاه باشد و دانایی را در کنار خلاقیت به کار گیرد، همواره در خلق اثر، چه مستند، چه فیلم سینمایی، چه تئاتر، با شناخت زمان و جامعه خودش، موضوعات و داستان‌ها را روایت می‌کند که کاربردی باشند و صرفاً تاریخ و روایت نباشند. این شیوه در آثار استاد بیضایی بسیار دیده می‌شود و این گونه آثار نه فقط برای امروز ما، بلکه برای آیندگان نیز مرجع و منبعی خواهند بود تا به سوالات و مواجهه با مسائل مختلف پاسخ دهند.

آیا آثار بیضایی را آن قدر که باید اجرا کرده‌ایم؟
نه، آثار استاد بیضایی همچون بسیاری از نویسندگان بزرگ ایران، هنوز مغفول مانده‌اند. ما هنوز نتوانسته‌ایم به خوبی از این آثار بهره‌مند شویم. این گنجی است که متأسفانه به دلایل مختلف از آن غافل بوده‌ایم. امیدوارم جامعه هنری و مدیران فرهنگی روزی به آگاهی برسند که ارزش این آثار را بدانند و به شکل شایسته، درست و تأثیرگذار آنها را ارائه کنند.

صباخبر

خرید بلیت
Gisheh7.ir

گیشه
خودبلیط آنلاین

TWO DAYS LATER

دو روز دیگر

کارگردان
اصغر نعیمی
تهیه‌کننده
محسن خیرآزی